

Tordenskjald på fire sprog

Peter Wessel er en poet med en international palet. Siden sin kristen-jødiske opvækst i Danmark har han boet fast i tre andre lande, og de globale erfaringer løber sammen i hans fjerde digtsamling, ”Delta”, der også er inspireret af Carl Th. Dreyers film ”Ordet”

interview

JENS ULRICH PEDERSEN
SKRIVER FRA SPANIEN
kultur@k.dk

Det er ingenlunde tilfældigt, at Peter Wessel bor i det multietniske Lavapiés-kvarter i Madrids centrum. Går man gennem bydelens smalle gader, hører man lige så tit folk tale arabisk, fransk, engelsk eller et afrikansk sprog som spansk. Men det er ikke kun hans ophold i Lavapiés-kvarteret gennem tre årtier, der har præget ham. Han begyndte at skrive digte på fire sprog, fordi de repræsenterer hver deres tidsepoke i hans liv:

”Dentro de mí
(inden i mig)
viven cuatro personas, each
(bor fire personer, hver)
with their own voice,
su propia
lengua,
sa propre langue.
Hver med sit eget sprog
og sin egen stemme.”

Digtet ”Un idioma sin fronteras” (Et sprog uden grænser) fra hans digtsamling ”Polyfonías” fra 2007 er blevet hans ”kendingsmelodi”.

Det forklarer nemlig, hvorfor Peter Wessel mener, det er nødvendigt for ham at udtrykke sig på fire sprog i samme digt, forklarer han:

”Jeg tilbragte min barndom i Danmark, boede en årrække i Frankrig, derefter nogle år i USA, og i de sidste 33 år har jeg boet dels i Madrid og dels i den lille middelalderlandsby Conques i det centrale Frankrig, som ligger på Caminoen til Santiago. Hver epoke har farvet mit sind og givet mig sproglige farver på min palet, som jeg kan male digte med,” som han udtrykker det.

”Om jeg bruger det ene eller det andet sprog, kommer helt naturligt. For dels har det noget at gøre med musikken, at det finder fødderne på de forskellige sprog. Dels har det noget at gøre med, hvad ordene på de forskellige sprog bringer frem. Det, som for nogle mennesker måske kan ligne oversættelser, er i virkeligheden at tage hele begrebet ind fra den kulturs synsvinkel. Eksempelvis er femme, ni, ti, kvinde, woman ikke kun ordet ’kvinde’ oversat til mine fire sprog. Nej, for ordet betyder noget forskelligt i alle de fire kulturer. En kvindes rolle i Spanien er for eksempel helt forskellig fra en dansk kvindes.”

Peter Wessel betegner sine digte som skel- eller grænsenedbrydende og mener, det bliver mere og mere almindeligt, at folk bruger forskellige sprog. For eksempel er engelske gloser gledet ind i det danske sprog, og de fleste bruger dem helt naturligt. I middelalderen var det almindeligt, at digtere rejste fra

Dansk og fransk er mine spontane sprog, fordi jeg lærte dem ad naturlig vej, dansk i rollen som søn, fransk i rollen som far.

land til land og tilegnede sig sprogene. Derfor kan man finde middelalderdigte med op til otte sprog. Dengang var det bare mere almindeligt, fordi man – på grund af den hovedsaglig mundtlige overlevering – ikke havde de samme kulturelle grænser, som man har i dag. Så på en måde er det, jeg gør, en slags *updating* af en middelaldertradition,” siger den danske digter.

Hvor meget fylder det danske på din sproglige palet?
”Det danske sprog er som den grønne grundfarve for mig, fordi jeg tilbragte min barndom på en gård i Tikøb i Nordsjælland og var omgivet af skov og marker. Desuden

var jeg stadig grøn og umoden, da jeg forlod Danmark som 20-årig og slog mig ned i Paris. Dansk og fransk er mine spontane sprog, fordi jeg lærte dem ad naturlig vej, dansk i rollen som søn, fransk i rollen som far. Derimod har jeg et mere metodisk forhold til engelsk/amerikansk og især til spansk.”

Og hvor meget fylder din kristne opvækst i din poesi?
”Min far var metodist og tog mig gennem hele min barndom med i metodistkirken i København. Det prægede mig meget. Han var sagfører og et meget varmt og følelsesladet menneske. I retssalen kunne han få nævningene til at bryde ud i gråd. Så jeg tror, jeg har kærligheden fra min far og den moralske principfasthed, men også søgen efter en identitet, fra min mor. Hun var sefardijøde og ud af en familie, der i slutningen af det 15. århundrede blev forvist fra Spanien og via Portugal og Holland kom til Danmark, hvor min tipoldefar blev tandlæge for Frederik VI,” siger han og vender tilbage til sin far:

”Det, min far har videregivet til mig, er de gode menneskelige principper. Det vigtig-

ge er ikke, hvilken religion du tilhører, men om du er et godt menneske. Og budskabet fra min kristne opvækst skinner for eksempel igennem i mit digt om ’Ydmyghed’, som dog også er inspireret af min barndom, hvor jeg vandrede gennem nåleskoven i Rørvig.”

Et andet centralt digt er ”Lieu de naissance”, der handler om Conques, som han betragter som sit spirituelle fødested. I sine unge år havde han hver nat gennem flere måneder den samme drøm om, at en kirke stod i brand, og at han skulle over bjergene for at slukke den, forklarer han: ”År senere købte jeg et hus i den franske landsby, og jeg opdagede, at det var den by, jeg havde drømt om tidligere, skønt jeg aldrig havde været der. Sidenhen er Conques blevet som en hellig land for mig.”

Den danske arv mærker man dog stadig også tydeligt i hans digte – et af dem hedder for eksempel. ”Å, the word” og hentyder både til det danske alfabet og Kaj Munks ”Ordet”, der har fulgt ham, siden han så Carl Th. Dreyers filmatisering af ”Ordet”:

”Med de to bogstaver ’ø’ og ’å’ kan man fortælle meget om Danmark. Det har jeg brugt meget i min undervisning som dansklærer i Spanien,” forklarer Peter Wessel, der lader ”Ordet” få det sidste ord i samme digt: ”...the clear, spoken word, la palabra creadora, la luz, le mot universel. Ordet.”

Du har oversat og skrevet spanske undertekster til alle Carl Th. Dreyers film, deriblandt også ”Ordet”. Hvad betød han for dig?
”Enormt meget! Da jeg kom i metodistkirken, var der en mand, der kunne recitere hele Kaj Munks ’Ordet’ som en monolog. For mig var det meget stærkt, da Inger i filmen vågnede. Jeg husker, at jeg i et forfærdeligt ubejrg cyklede fra Tikøb, hvor jeg boede, til Hillerød for at se Dreyers film. Uden for biografen holdt en masse Harley Davidson-motorcykler parkerede. Og indenfor i biografen sad de hårde læderjakkedrenge og troede, de skulle have sig et billigt grin. Men de kom alle sammen ud af biografen med tårerne trillende ned ad kinderne.”

PETER WESSEL

- Født i København i 1950; moderen Barbara er ud af den spanske sefardijødiske Moresco-familie. Hendes morfar, Tito Wessel, skabte sig en formue ved at lave forretninger i Chile, og morfaderens bror Theodor Wessel grundlagde Magasin du Nord i København. Moderen fik tre børn med sin første mand, men blev skilt og giftede sig senere med sagføreren Hans Hørdum, Peters far.
- Journalist, cand.mag. i middelalderkunsthistorie, var i mange år universitetslærer med speciale i amerikansk kultur. Desuden oversætter og musiker.
- Spansk gift med sygeplejersken Margarita Lucas. Har en voksen datter, der bor i Paris, og er bedstefar til en pige på 15. Han har udgivet fire digtsamlinger: ”Coming – not yet gone”, 1968; ”In place of absence”, 1990; ”Polyfonías”, 2007; ”Delta”, 2014.
- I 2008 vandt han andenprisen i en konkurrence, det spanske kulturministerium havde udskrevet i anledning af det europæiske år for interkulturel dialog, hvori der deltog 2.000 værker fra 60 lande. Han har i de senere år turneret i Spanien og andre lande og deltaget i litteraturfestivaler, hvor han har læst sine digte op i en dialog med to musikere, dansk-argentinieren Mark Solborg – guitarist og komponist – og den spanske klarinettist Salvador Vidal.
- Både ved byporten, hvor pilgrimmene ankommer til den franske middelalderlandsby Conques, og ved porten, hvor de forlader den igen, hænger hans digt ”Conques, la quète”, der er tilegnet byen.
- Peter Wessel arbejder i øjeblikket på en doktorafhandling om profan ikonografi i romansk kirkekunst i Nordspanien og Sydvestfrankrig, altså på områder omkring pilgrimsvejen til Santiago.

Siden du var ung, har du fortrinsvis boet i katolske lande. Har det præget dig?

”Det er der ingen tvivl om. Jeg er blevet et glattere menneske. Måske fordi jeg er omgi-

► Peter Wessel bor i Madrids multietniske Lavapiés-kvarter og mener, at vi lever i en verden, hvor sprogene flyder sammen ligesom i hans egne digte. Med de to bogstaver ”ø” og ”å” kan han fortælle meget om Danmark.
– Foto: Jens Ulrich Pedersen.

vet af glattere mennesker, der jo kan gå hen og skrive i kirken. Jeg kan godt se, at det kan være sundt for sjælen, men ud fra et moralsk synspunkt bryder jeg mig ikke om det.”

Du bor i et kvarter i Madrid, hvor krisen er meget synlig. Hvordan oplever du det?
”Jeg er meget indigneret over situationen i Spanien. Det er, som om hver eneste minister i den nuværende borgerlige regering forsøger at ødelægge sit eget departement. Justitsministeren ødelægger Justitsen, sundhedsministeren sundheden, kulturministeren kulturen. Jeg hører til den generation – og du må gerne kalde mig hippie – der havde ambitioner om at gøre verden bedre. Jeg blev faktisk journalist (på Politiken, red.) med det formål, ikke for at tjene penge.

Og det er trist at vågne hver morgen og konstatere, at der politisk set ikke er noget at glæde sig til, fordi politikken er så egoistisk.

Samtidig synes jeg, at solidariteten er vokset her i kvarteret. Ja, den har altid været her. Se bare under terrorbombene i 2004, hvor fire S-tog blev sprængt i luften af en gruppe med tilknytning til al-Qaeda (og 191 mennesker omkom, red.). Flere af terroristerne boede i Lavapiés-kvarteret, men alligevel var der ingen, der holdt op med at købe varer i de arabiske butikker. Tværtimod blev folk mere solidariske og købte mere.”

Lige til sidst må jeg spørge dig, hvordan det føles at dele navn med Tordenskjold.
”Det er jeg da kun glad for. Jeg kalder mig faktisk ’Tordenskjald’. Da jeg havde udgivet min første digtsamling, stod jeg og solgte den på Strøget i København. Og da folk så mit navn på bogen, faldt der mere end én bemærkning om, at jeg var afbildet på alle tændstikæsker-ne.”

klassisk musik

Richard Strauss som dirigent

Strauss conducts Strauss – 7 cd'er – DGG 479 2703

I anledning af 150-året for Richard Strauss' fødsel har DGG ønsket at gøre opmærksom på, at han ikke blot var sin tids mest prominente komponist, men også en fremtrædende dirigent.

Det er med fuldt overlæg, at jeg ikke skriver ”fremragende” – for boksen bekræfter en mistanke, jeg har haft i årtier: Strauss var en sløv dirigent. Ifølge den ungarsk-

amerikanske maestro George Szell (1897-1970) havde Strauss en attitude af, at det egentligt ragede ham en høstblomst, hvordan orkestret spillede.

”Han så ud, som om han allerede glædede sig til, at koncerten var overstået, så han kunne komme hjem og få sig et slag kort.”

Boksen med de syv cd'er må naturligvis siges at have musikhistorisk interesse, al den stund det kan være interessant at opleve, hvordan han fortolkede sine egne værker.

Problemet er bare, at den tekniske kvalitet af disse optagelser fra perioden 1921-1941 mildest talt er pauvre, og dertil kommer, at de heller ikke i musikalsk henseende kan leve op til, hvad eksempelvis Andris Nelsons og City of Birmingham Symphony Orchestra for nylig har leveret i værker som ”Also

sprach Zarathustra”, ”Don Juan” og ”Till Eulenspiegels lustige Streiche” (Orfeo C 878 141A). Man kan nævne snesevis af langt bedre Strauss-dirigenter end Strauss selv.

Skal man anskaffe sig historiske indspilninger af en så ringe lydmedsig kvalitet, kræver det en dirigent af Wilhelm Furtwänglers kaliber, for at det giver mening.

Tre af de syv skiver rummer musik af andre komponister. På den femte cd tager Strauss og hans Staatskapelle Berlin sig af Beethovens 5. og 7. symfoni – de varer tilsammen blot 60 minutter! Forklaringen er, at Strauss konsekvent springer repetitioner over, og at tøjlerne åbenbart er så slappe, at musikerne får lov til at accelerere, uden at de bliver strammet. På den fjerde skive med Mozarts udødelige ”Triptykon”, den 39., 40. og 41. symfoni, er dette forhold endnu mere

grelt. Hvert af de tre mester-værker lres af på lidt over 20 minutter, og den berømte finale i ”Jupiter-symfonien” – den himmelske fuga – er piket igennem på fem et halvt minut. Her får musikerne virkeligt lov til at stikke af, så det leder tanken hen på en etape i Tour de France, hvor ingen i feltet har kontrol over, hvad der foregår. Egentlig er det utroligt, at en mand, der skrev så blændende for et symfoniorkester, var en så mædelig dirigent.

Fuldmoden Brahms

Brahms: Cello Sonatas – Clarinet Trio – Collins, Watkins, Brown – Chandos Chan 10825

Holder De af Brahms? Sådan lød titlen på en roman af Françoise Sagan fra 1959. Hvis man kan besvare dette spørgsmål med et ja, er en ny cd fra det glimrende britiske pladeselskab Chandos sagen. Her får man tre fuldmodne Brahms-kompositioner, spillet af tre briter, så det synger i sjælen. Det drejer sig om den tyske romantikers to cellosonater, opus 38 i e-mol fra 1865 og opus 99 i F-dur fra 1886, værker, der normalt er lange og vægtige nok til sammen at fylde en cd. Men i dette tilfælde får man den skønne trio, opus 114 i a-mol, for klaver, klarinet og cello med i købet. Brahms havde egentlig besluttet sig for at indstille sin karriere som komponist, men en tysk soloklarinettist ved navn Richard Mühlfeld (1856-1907) tændte den gamle mesters inspiration, og han skrev både denne trio og den kendte

klarinetkvintet i h-mol, opus 115, til ham.

Cellisten Paul Watkins optræder sammen med sin faste makker på klaveret, Ian Brown, i alle tre værker, og i trio'en får de selskab af den berømte klarinettist Michael Collins. Over 80 minutters fuldmoden Brahms med tre glimrende og hørbart engagerede fortolkere – det er en skive, man ofte vil vende tilbage til, gerne en efterårsaften, hvor blæsten rusker uden for ruderne, og man kan lade sig husvale af de Brahms'ske klange.

PETER DÜRRFELD
kultur@k.dk

KORT NYT

900 forfattere angriber Amazon

I et åbent brev, hvor næsten 900 forfattere står som afsendere, bliver verdens største boghandel, Amazon.com, nu beskyldt for at anvende ”mafialignende metoder” for at få sine lønkrav mod forfatterne igennem.

Det skriver den britiske avis The Guardian. Beskyldningerne kommer efter, at Amazon.com i forrige uge annoncerede, at man fremover vil satse på at blive verdens førende salgsportal for elektroniske bøger, og lancerede tiltaget ”Kindle Unlimited”, der skal give kunderne mulighed for at læse et ubegrænset antal bøger månedligt mod at betale en fast lav pris. Hvor forslaget måske nok

har vakt glæde hos den stadi-voksende skare af læsere af e-bøger, er forfatterne bag udgivelserne derimod mindre tilfredse. De mener, at Amazon forsøger at presse priserne på bøgerne urimeligt langt ned, og at bogigiganten samtidig gør det på en måde, der ikke giver forfatterne mange andre valg end at at bøje sig for Amazons krav. Listen af medunderskrivere på brevet tæller så prominente navne som Stephen King, Paul Auster, Jennifer Egan, Poul Grisham og Siri Hustvedt. ”Amazon opfører sig simpelthen bølleagtigt, og vi følger os forrådt, fordi vi hjalp Amazon med at blive en af de største virksomheder i verden,” lyder det fra thrillerforfatteren Douglas Preston, der er initiativtager til brevet.